Archive of SID

آگاهی زنان در خصوص سرطان گردن رحم و تأثیر جزوه آموزشی در افزایش آگاهی

دکتر ژیلا صدیقی:* استادیار پژوهش، گروه بهداشت خانواده، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
مریم سادات وحدانی نیا: کارشناس پژوهشی، گروه بهداشت خانواده، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
دکتر علی خدابنده: استادیار، گروه هماتولوژی و انکولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران
فرزانه جاروندی: کارشناس پژوهشی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی

فصلنامه پایش
سال چهارم شماره اول زمستان ۱۳۸۳ صص ۳۸-۲۹
تاریخ پذیرش مقاله:۱۳۸۳/۱۰/۲۰

چکیده

سرطان گردن رحم (سرویکس) از شایع‌ترین سرطان‌های زنان است. آگاهی از این بیماری و نحوه پیشگیری از آن می‌تواند در کاهش ابتلا به بیماری و افزایش میزان بقای بیماران نقش عمده داشته باشد. در حال حاضر آزمون پاپ اسمیر به عنوان آزمون غربالگری جهت شناسایی این بیماری و درمان به موقع آن در دسترس می‌باشد. در همین راستا مطالعه‌ای با هدف بررسی میزان آگاهی زنان از سرطان گردن رحم و تأثیر جزوه آموزشی در افزایش آگاهی ایشان طراحی شد. در این مطالعه همچنین نظرات گروه تحت مطالعه در خصوص نکات مورد نیاز جهت افزایش تاثیر جزوه آموزشی جمع آوری گردید.

این مطالعه از نوع مداخله‌ای (قبل و بعد) بوده و در سال ۱۳۸۲ در یکی از کلینیک‌های زنان شهر تهران انجام شده است. جمعیت تحت مطالعه شامل زنان متأهل مراجعه کننده به کلینیک بیماری‌های زنان بوده که به روش نمونه‌گیری غیر تصادفی آسان انتخاب شدند. معیار ورود به مطالعه شامل اولین مراجعه به کلینیک بیماری‌های زنان بوده و داده‌ها توسط تکمیل پرسشنامه در دو مرحله (قبل و بعد از مداخله) جمع آوری شدند.

در این مطالعه، ۶۶ نفر از زنان مراجعه کننده به کلینیک بیماری‌های زنان تحت بررسی قرار گرفتند. میانگین سنی جمعیت تحت مطالعه ۳۸/۸ سال (انحراف معیار = ۱۰/۷ سال) بوده است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که قبل از مداخله آموزشی، میزان آگاهی زنان در مورد سرطان گردن رحم اندک بوده است. حدود ۴۳/۹ درصد زنان با تعریف این بیماری آشنایی نداشته و سایر افراد نیز آگاهی کم تا متوسط داشتند. ۳۸ درصد زنان نیز ابراز کردند که با آزمون پاپ اسمیر آشنایی ندارند و حدود ۵۸/۵ درصد از افراد آگاه از آزمون پاپ اسمیر از زمان صحیح انجام این آزمون مطلع نبودند. پس از مداخله (مطالعه جزوه آموزشی)، آگاهی حدود ۶۹/۷ تا ۷۷/۳ درصد از زنان تحت مطالعه در خصوص تعریف بیماری، علایم، عوامل خطر و نحوه پیشگیری از بیماری به میزان زیاد تا خیلی زیاد افزایش یافت. به‌طور کلی ۹۷ درصد از افراد به میزان زیاد تا خیلی زیاد، مطالعه این جزوه را به دیگران توصیه نمودند.

با توجه به شیوع سرطان گردن رحم در زنان و نقش آزمون پاپ اسمیر در شناسایی زودرس این بیماری، لزوم توجه به آموزش و طراحی ابزارهای آموزشی مناسب و در دسترس به منظور ارتقای سطح آگاهی زنان امری بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: سرطان گردن رحم، پاپ اسمیر، آگاهی، زنان، جزوه آموزشی

* نویسنده پاسخگو: پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان فلسطین جنوبی، خیابان شهید وحید نظری،پلاک ۵۱
تلفن: ۶۴۸۰۸۰۴ نمابر: ۶۴۸۰۸۰۵
E-mail: jsadighi@ihsr.ac.ir

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

مقدمه

تغییر ساختار جوامع انسانی به‌خصوص در کشورهای صنعتی منجر به تغییر الگوی ابتلا به بیماری‌ها شده است. در حال حاضر بیماری‌های مزمن و انواع سرطان‌ها به عنوان یک معضل بهداشتی در سطح جهان مطرح هستند. به طوری که در سال ۲۰۰۳ میلادی، سرطان منجر به ۱/۵ میلیون مرگ در جهان شده است. متأسفانه پیشرفت‌های علم پزشکی در درمان بسیاری از سرطان‌ها از کارآیی بالایی برخوردار نبوده و هزینه‌های تشخیصی و درمانی این بیماری نیز گزاف است.

بسیاری از انواع سرطان‌ها قابل پیشگیری است. به گونه‌ای که اگر اقدام مناسب جهت پیشگیری از برخی سرطان‌ها را از هم اکنون آغاز نماییم خواهیم توانست تا سال ۲۰۲۰ میلادی از ۲ میلیون مرگ ناشی از سرطان جلوگیری نماییم[۱]. سرطان گردن رحم (سرویکس) جزو سرطان‌های قابل پیشگیری بوده و از شایع‌ترین سرطان‌های زنان نیز محسوب می‌شود. روش‌های تشخیصی و درمانی سرطان گردن رحم پیشرفت‌های بسیاری کرده، به طوری که میزان بقای مبتلایان به این سرطان در طی ۴۰ سال گذشته به‌طور چشمگیری بهبود یافته است[۲].

تشخیص زودرس و پیشگیری اولیه در زمانی که اولین تغییرات در اندازه، شکل و تعداد سلول‌های گردن رحم به‌وجود می‌آید، سبب درمان سریع و بهبود فرد می‌شود. هم اکنون پیشگیری از این سرطان با آزمون پاپ‌اسمیر امکان پذیر بوده و میزان کاهش مرگ ناشی از سرطان گردن رحم به‌واسطه غربالگری با انجام این آزمون حاصل شده است [۳]. در حال حاضر بیشترین مرگ ناشی از این سرطان در کشورهای در حال توسعه رخ داده و این امر نقش و اهمیت آموزش را بارزتر می‌نماید[۴].

اولین مطالعات اپیدمیولوژیک در مورد بدخیمی گردن رحم توسط افرادی به نام‌های Regain و Stern در سال ۱۸۴۲ میلادی انجام شده است. این محققین متوجه شدند که بروز بدخیمی گردن رحم بیشتر در زنان متأهل و بیوه و کمتر در زنان مجرد و افراد معتقد به برخی از عقاید مذهبی دیده می‌شود[۵]. عوامل خطری که در ابتلا به این سرطان مؤثر هستند عبارت از ازدواج در سنین پایین، داشتن روابط جنسی قبل از سن ۱۸ سالگی، سابقه ازدواج‌های مکرر (داشتن شرکای جنسی متعدد)، سابقه حاملگی‌های متعدد، استعمال دخانیات (حتی در معرض دود سیگار بودن)، بعضی عفونت‌های دستگاه تناسلی که از طریق ارتباط زناشویی قابل انتقال هستند مانند ویروس هرپس دستگاه تناسلی و ویروس پاپیلومای انسانی (تیپ ۱۶ و ۱۸) و ویروس ایدز، ازدواج با مردانی که همسر قبلی آنان مبتلا به سرطان گردن رحم بوده و یا دارای سابقه سرطان آلت تناسلی بوده‌اند، مقاربت با مردان ختنه نشده و ضعف سیستم ایمنی می‌باشند[۵].

عوامل مؤثر در پیشگیری از ابتلا به سرطان گردن رحم، به‌طور کلی شامل مراعات بهداشت شخصی، ختنه کردن پسر بچه‌ها در کودکی، خودداری از مقاربت در سنین پایین و محدود کردن شرکای جنسی هستند[۵].

پاپانیکولائو پزشک روسی، سهمی چشمگیر در زمینه شناسایی آزمون تشخیصی سرطان گردن رحم داشته است. وی در دهه ۱۹۲۰ میلادی، تغییرات سلولی مشخصی را در ارتباط با این بدخیمی مورد توجه قرار داد. بعد از مدت حدود ۲۰ سال روش سلول شناسی پاپانیکولائو به‌عنوان یک روش غربالگری سرطان گردن رحم مورد پذیرش قرار گرفت. بعدها سیستم تقسیم بندی پاپ اسمیر مورد بازنگری قرار گرفت. بهترین زمان انجام پاپ اسمیر حدود ۲ هفته پس از اولین روز قاعدگی است. امروزه اثرات غربالگری آزمون پاپ اسمیر به‌خوبی شناخته شده و توصیه می‌شود که هر خانمی بعد از سنین ۱۸ سالگی و یا بعد از آغاز اولین فعالیت جنسی، سالانه تحت یک آزمون پاپ‌اسمیر قرار گیرد[۶-۵].

در ایران انجام این آزمون به‌طور سالانه برای تمامی زنان متأهل از سن ۲۰ سالگی تا سنین ۶۵ سالگی توصیه می‌شود. این آزمون در مراکز بهداشتی- درمانی کشور به‌طور رایگان و همچنین در مطب پزشکان متخصص زنان و مامایی ارایه می‌شود. در صورت نرمال بودن پاپ اسمیر برای ۳ بار پیاپی و نرمال بودن معاینات لگنی سالانه، می‌توان با نظر پزشک فواصل غربالگری را افزایش داد.

به‌طور کلی جهت ترغیب استفاده از آزمون غربالگری سرطان گردن رحم و بررسی عوامل مؤثر بر میزان مقبولیت آن، تلاش‌های گسترده‌ای در سطح بین‌المللی صورت گرفته است [۱۰-۷].

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

به منظور افزایش آگاهی زنان در مورد سرطان گردن رحم و نحوه پیشگیری از آن، خط مشی‌هایی مانند طراحی دستورالعمل‌های آموزشی و مداخلات آگاهی دهنده اتخاذ شده است. نتایج نشان می‌دهد که انجام مداخلات به منظور آشنایی زنان با آزمون غربالگری سرطان گردن رحم دارای کارآیی مناسبی بوده و ترغیب زنان جهت انجام این آزمون مؤثر بوده است[۱۲-۱۱].در ایران نیز مطالعاتی در زمینه بررسی میزان شیوع سرطان گردن رحم، عوامل مؤثر، غربالگری و روش‌های درمانی در جمعیت‌های مختلف انجام پذیرفته است[۱۷-۱۳]. مطالعاتی نیز با هدف آموزش انجام غربالگری سرطان گردن رحم در جمعیت‌های گوناگون زنان انجام شده است. به‌طور کلی نتایج مطالعات بیانگر آن است که آموزش در خصوص اهمیت تشخیص زودرس سرطان گردن رحم و روش پیشگیری از آن در افزایش میزان آگاهی زنان و بهبود نگرش و عملکرد به منظور انجام این آزمون از نقش ارزنده‌ای برخوردار بوده است [۱۹-۱۸]. بنابراین آموزش در جهت ارتقای آگاهی زنان درباره سرطان گردن رحم می‌تواند روشی مؤثر در پیشگیری و کنترل این بیماری باشد. در این میان جزوات و کتابچه‌های آموزشی به‌عنوان یکی از ابزارهای کم هزینه و در دسترس، جهت اطلاع رسانی پیام‌های بهداشتی از نقش مهمی برخوردار هستند.

هدف اصلی در این پژوهش شامل بررسی میزان آگاهی زنان در خصوص سرطان گردن رحم و تأثیر جزوه آموزشی بر آگاهی ایشان از این بیماری بوده است.

مواد و روش کار

این مطالعه از نوع مداخله‌ای «قبل و بعد» است. ابزار مداخله شامل جزوه آموزشی در مورد سرطان گردن رحم بوده است. جمعیت تحت مطالعه عبارت از زنان مراجعه کننده به کلینیک بیماری‌های زنان در شهر تهران در سال ۸۳-۱۳۸۲ بود. معیار ورود به مطالعه شامل تأهل و اولین بار مراجعه به مرکز خدمات تخصصی بیماری‌های زنان بوده است. نمونه گیری به روش غیر تصادفی (روش آسان) انجام شد. حجم نمونه با احتساب اطمینان ۹۵٪ ، قدرت ۹۰٪، میزان آگاهی قبل از مداخله (۲۰٪) و میزان آگاهی بعد از مداخله (۵۰٪) مساوی ۶۶ نفر (زن) به‌دست آمد. برای جمع آوری اطلاعات، دو نوع پرسشنامه برای جمع آوری داده‌های قبل و بعد از مداخله طراحی شد. در این مطالعه، ابتدا زنان واجد شرایط انتخاب شده و اهداف مطالعه به ایشان توضیح داده شد. پس از کسب رضایت از آنان، پرسشنامه اولیه از طریق روش خودایفایی تکمیل شد. این پرسشنامه شامل سؤالاتی در مورد مشخصات جمعیتی زنان و آگاهی ایشان در مورد شیوع، عوامل خطر، علایم و نحوه تشخیص و درمان بیماری سرطان گردن رحم بود. سپس جزوه آموزشی (شامل اطلاعاتی در خصوص سرطان گردن رحم) توسط زنان واجد شرایط مورد مطالعه قرار گرفته و پرسشنامه بعد از مداخله نیز به روش خود ایفایی پس از مطالعه جزوه آموزشی تکمیل شد. پرسشنامه بعد از مداخله شامل سؤالاتی در خصوص تأثیر جزوه بر میزان آگاهی افراد و سؤالاتی در خصوص شکل و محتوای جزوه بود. در شرایطی که فرد تحت مطالعه از سواد کافی برخوردار نبوده و یا در مورد سؤالات دچار ابهام بود، پرسشنامه به روش مصاحبه توسط پرسشگر تکمیل شده است. داده‌ها در برنامه SPSS توسط آزمون های توصیفی و آزمون کای دو و آنالیز واریانس مورد تجزیه وتحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در این مطالعه، ۶۶ نفر از زنان مراجعه کننده به کلینیک بیماری‌های زنان تحت بررسی قرار گرفتند. میانگین سنی جمعیت تحت مطالعه ۳۸/۸ سال (انحراف معیار = ۱۰/۷ سال) و حداقل سن ۲۰ و حداکثر ۶۲ سال بوده است. میانه سنی نیز ۴۲ سال است. میانگین سن ازدواج ۲۰/۵ سال (انحراف معیار = ۴/۸ سال) و حداقل سن ازدواج ۱۲ سال و حداکثر ۳۵ سال بوده است. میانه سن ازدواج نیز ۱۹/۵ سال به‌دست آمد. میانگین تعداد بارداری در زنان ۲ بار (انحراف معیار = ۱/۷ بار) و حداقل صفر بارداری و حداکثر ۷ بارداری بوده است. میانه تعداد بارداری نیز ۲ بار به‌دست آمد. سایر مشخصات جمعیتی نمونه تحت بررسی در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

بیشترین افراد در جمعیت تحت مطالعه در گروه سنی ۴۹-۴۰ سال (۳۹/۴ درصد) و کمترین آنها در گروه سنی بالاتر از ۵۰ سال (۱۵/۱ درصد) قرار داشتند. گروه شغلی جمعیت تحت بررسی اغلب خانه‌دار

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

(۸۱/۸ درصد) بوده و سطح تحصیلات این جمعیت نیز اغلب دیپلم و دبیرستانی (۵۶/۱ درصد) بوده است. اغلب سابقه مصرف سیگار نداشته (۹۳/۹ درصد) و سابقه ابتلا به سرطان گردن رحم را نیز در خانواده نداشتند (۹۷ درصد). نتایج قبل از مداخله در خصوص میزان آگاهی زنان تحت مطالعه پیرامون سرطان گردن رحم در جدول شماره ۲ نشان داده شده است. ۴۳/۹ درصد از افراد ابراز داشتند که اطلاعی در مورد این بیماری ندارند و اطلاعات بقیه زنان نیز در حد متوسط و کم بود. اغلب افراد تحت مطالعه (۴۵/۴ درصد) میزان شیوع این سرطان را در بین سرطان‌های زنان، کم و متوسط اعلام کردند. ۳۳/۳ درصد شیوع آن را زیاد اعلام کرده و ۲۱/۳ درصد اطلاعی از میزان شیوع آن نداشتند. ۹۳/۹ درصد از جمعیت تحت مطالعه معتقد بودند که این سرطان قابل پیشگیری است.

جدول شماره ۱- مشخصات جمعیتی نمونه تحت مطالعه، تهران، ۱۳۸۲

	تعداد	درصد
گروه سنی (سال)		
کمتر از ۳۰	۱۷	۲۵/۸
۳۱-۳۹	۱۳	۱۹/۷
۴۰-۴۹	۲۶	۳۹/۴
بالاتر از ۵۰	۱۰	۱۵/۱
شغل		
خانه دار	۵۴	۸۱/۸
کارمند	۵	۷/۷
معلم	۲	۳
بازنشسته	۳	۴/۵
سایر	۲	۳
سطح تحصیلات		
بیسواد	-	-
دبستان / راهنمایی	۱۷	۲۵/۸
دبیرستان / دیپلم	۳۷	۵۶/۱
لیسانس/ فوق لیسانس	۱۰	۱۵/۱
دکترا / دانشجوی دکترا	۲	۳
سابقه مصرف سیگار		
بلی	۴	۶/۱
خیر	۶۲	۹۳/۹
سابقه فامیلی سرطان گردن رحم		
بلی	۲	۳
خیر	۶۴	۹۷

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی زنان تحت مطالعه بر حسب آگاهی از سرطان گردن رحم (قبل از مداخله)، تهران، ۱۳۸۲

	تعداد	درصد
آشنایی با بیماری سرطان گردن رحم		
خیلی زیاد	-	-
زیاد	-	-
متوسط	۲۰	۳۰/۳
کم	۱۷	۲۵/۸
خیر (نداشتن آشنایی)	۲۹	۴۳/۹
آگاهی از میزان شیوع سرطان گردن رحم		
خیلی زیاد / زیاد	۱۴	۳۳/۳
متوسط / کم	۲۳	۴۵/۴
نمی‌دانم	۱۴	۲۱/۳
آگاهی از پیشگیری از سرطان گردن رحم		
بلی	۶۲	۹۳/۹
خیر	۱	۱/۶

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

نمی‌دانم	۳	۴/۵

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]

www.SID.ir

Archive of SID

در ایـن مطالعـه آگـاهی زنـان در خصـوص عوامـل خطـر سرطان گردن رحم مورد بررسی قرار گرفت. افراد تحت مطالعه (۶۶ نفر) در کل، ۱۵۵ پاسـخ در خصـوص عوامـل خطـر ایـن بیماری دادند که توزیع آنهـا در جـدول شـماره ۳ نشـان داده شده است. بیشترین آگاهی از عامل خطر «عفونـت‌هـای قابـل انتقال از طریق ارتباط زناشویی» (۲۷/۱ درصد) بوده است.

آگاهی زنان در خصوص سایر عوامل خطر بیماری کمتـر از ۱۵ درصد بود. آگاهی افراد تحـت مطالعـه در خصـوص علایـم سرطان گردن رحم نیز مورد بررسی قرار گرفـت. در کـل ۱۲۹ پاسخ در خصوص علایم این بیماری داده شد که توزیع آنها در جدول شـماره ۴ نشـان داده شـده اسـت. بیشـترین آگـاهی از علامت «خونریزی غیر طبیعـی از واژن» (۳۲/۶ درصـد) بـوده است. آگاهی زنان تحت مطالعه در خصوص سایر علایم بیماری کمتر از ۲۱ درصد بود.

۴۱ نفر (۶۲/۱ درصد) از زنان تحت مطالعـه ابـراز داشـتند که در خصوص آزمایش پاپ اسمیر آگاهی دارند. از افـراد آگـاه از پاپ اسمیر در باره هدف انجام پاپ اسمیر، زمان انجـام آن و افراد ارایه دهنـده ایـن خـدمت سـؤال شـد. ایـن سـؤالات در پرسشنامه به‌صورت باز بود. پاسخ‌های این افراد درباره « هـدف انجام پاپ اسمیر» در سه گروه پاسخ صحیح، پاسخ نادرسـت و موارد بدون پاسخ طبقه بندی شدند. ۳۸ نفر (۹۲/۷ درصد) بـه این سؤال پاسخ صحیح داده و ۳ نفر (۷/۳ درصـد) بـا وجـودی که اعلام کرده بودند که با آزمون پاپ اسمیر آشنایی دارند امـا از هدف انجام آن آگاهی نداشته یا پاسخی به این سؤال ندادند. پاسخ‌های این افراد در باره « زمان انجام پاپ اسـمیر» نیـز در سه گروه پاسخ صحیح، پاسـخ نادرسـت و مـوارد بـدون پاسـخ طبقه بندی شدند. ۱۷ نفر (۴۱/۵ درصد) به این سـؤال پاسـخ صحیح داده و ۲۴ نفر (۵۸/۵ درصد) از زمان انجـام آن آگـاهی نداشته یا پاسخی به این سؤال ندادنـد. پاسـخ‌هـای ایـن افـراد درباره این که « چه افرادی پاپ اسمیر را ارایه می‌دهنـد» نیـز در سه گروه پاسخ صحیح، پاسخ نادرست و موارد بـدون پاسـخ طبقه بندی شدند. ۳۹ نفر (۹۵/۲ درصد) به این سـؤال پاسـخ صحیح داده و ۲ نفر (۴/۸ درصد) فاقد آگاهی بوده یـا پاسـخی به این سؤال ندادند (جدول شماره ۵).

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی آگاهی زنان تحت مطالعه بر حسب هر یک از عوامل خطر سرطان گردن رحم (قبل از مداخله)، تهران، ۱۳۸۲

	تعداد	درصد
ازدواج در سنین پایین و آغاز فعالیت زناشویی قبل از ۲۰ سالگی	۱۴	۹
سابقه ازدواج‌های مکرر	۱۹	۱۲/۳
استعمال دخانیات (در معرض دود سیگار بودن)	۲۳	۱۴/۸
عفونت‌های دستگاه تناسلی (انتقال از طریق ارتباط زناشویی)	۴۲	۲۷/۱
ازدواج (برقراری ارتباط جنسی) با مردان ختنه نشده	۱۱	۷/۱
ازدواج با مردی که همسر قبلی وی مبتلا به سرطان بوده	۱۹	۱۲/۳
سابقه حاملگی متعدد	۱۳	۸/۴
عامل ارثی	۲	۷/۷
نمی‌داند	۱۲	۱/۳

جدول شماره ۴– توزیع فراوانی آگاهی زنان تحت مطالعه بر حسب هر یک از علایم سرطان گردن رحم (قبل از مداخله)، تهران،۱۳۸۲

	تعداد	درصد
خونریزی غیر طبیعی از واژن (کانال زایمانی)	۴۲	۳۲/۶
افزایش غیر طبیعی ترشحات واژن	۲۷	۲۰/۹
در مراحل پیشرفته: کاهش وزن، بی اشتهایی، ادرار خونی	۲۴	۱۸/۶
درد	۲۲	۱۷/۱
نمی‌داند / هیچکدام	۱۴	۱۰/۸

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

جدول شماره ۵- توزیع فراوانی نوع پاسخ زنان آگاه از آزمون پاپ اسمیر در خصوص مشخصات آزمون (قبل از مداخله)، تهران، ۱۳۸۲

	تعداد	درصد
هدف انجام آزمون		
پاسخ صحیح	۳۸	۹۲/۷
پاسخ نادرست	۲	۴/۹
بدون پاسخ	۱	۲/۴
زمان انجام آزمون		
پاسخ صحیح	۱۷	۴۱/۵
پاسخ نادرست	۱۶	۳۹
بدون پاسخ	۸	۱۹/۵
مراکز و افراد ارایه دهنده آزمون		
پاسخ صحیح	۳۹	۹۵/۲
پاسخ نادرست	۱	۲/۴
بدون پاسخ	۱	۲/۴

ارتباط بین آگاهی از « سرطان گردن رحم» با متغیرهای میانگین سن (P= ۰/۸)، تحصیلات (P= ۰/۸)، شغل (P= ۰/۵)، سن ازدواج (P= ۰/۰۸)، تعداد بارداری (P= ۰/۴)، سابقه کشیدن سیگار (P= ۰/۶) و سابقه فامیلی ابتلا به سرطان گردن رحم (P= ۰/۴) در جمعیت تحت مطالعه مورد بررسی قرار گرفت که اطلاعات فوق از نظر آماری معنی‌دار نبود.

ارتباط بین آگاهی از « امکان پیشگیری از سرطان گردن رحم» با متغیرهای میانگین سن (P= ۰/۴)، تحصیلات (P= ۰/۹)، شغل (P= ۰/۲)، میانگین سن ازدواج (P= ۰/۹۸)، تعداد بارداری (P= ۰/۹) و سابقه فامیلی ابتلا به سرطان سرویکس (P= ۰/۹) در جمعیت تحت مطالعه مورد بررسی قرار گرفت که از نظر آماری معنی‌دار نبودند. آگاهی از « امکان پیشگیری از سرطان گردن رحم» با سابقه کشیدن سیگار از نظر آماری ارتباط معنی‌دار داشت (P= ۰/۰۰۰)، اما این ارتباط معنی‌دار به علت کم بودن تعداد افرادی که سیگار می‌کشیدند (۶ درصد) قابل استناد نیست.

ارتباط بین آگاهی از « آزمون پاپ اسمیر » با متغیرهای میانگین سن (P= ۰/۹)، شغل (P= ۰/۲)، میانگین سن ازدواج (P= ۰/۳)، تعداد بارداری (P= ۰/۱) و سابقه فامیلی ابتلا به سرطان گردن رحم (P= ۰/۵) و سابقه سیگار کشیدن (P= ۰/۶) در جمعیت تحت مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. ارتباطات فوق از نظر آماری معنی‌دار نبودند. آگاهی از آزمون پاپ اسمیر با متغیر تحصیلات ارتباط معنی‌دار دارد (P= ۰/۰۱). اغلب جمعیت آگاه از آزمون پاپ اسمیر (۶۳ درصد) دارای سطح تحصیلات دبیرستان بوده و اغلب افراد ناآشنا با آزمون پاپ اسمیر (۴۸ درصد) دارای سطح تحصیلات ابتدایی بودند.

مداخله در این بررسی شامل جزوه آموزشی بوده است که توسط گروه تحقیق طراحی و تدوین شد. این جزوه توسط زنان تحت بررسی مورد مطالعه قرار گرفت. نظرات گروه تحت مطالعه در خصوص میزان تأثیر این جزوه در افزایش آگاهی ایشان به تفکیک در مورد سرطان گردن رحم، عوامل مؤثر، علایم بیماری و شیوه پیشگیری در جدول شماره ۶ نشان داده شده است. اغلب زنان تحت مطالعه (۷۷/۳ درصد) اعلام کردند که جزوه آموزشی به میزان زیاد تا خیلی زیاد باعث افزایش آگاهی ایشان در مورد سرطان گردن رحم شده است. اغلب ایشان (۷۲/۷ درصد) نیز اعلام کردند که جزوه آموزشی به میزان زیاد تا خیلی زیاد باعث افزایش آگاهی ایشان در مورد علایم خطر سرطان گردن رحم شده است. ۳ درصد نیز جزوه را در خصوص افزایش آگاهی ایشان نسبت به عوامل خطر بیماری، بدون تأثیر اعلام کرده یا نظر خاصی را ابراز نکردند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

جدول شماره ۶– میزان تأثیر جزوه آموزشی در افزایش آگاهی زنان تحت مطالعه در باره سرطان گردن رحم، تهران، ۱۳۸۲

	تعداد	درصد
افزایش آگاهی در مورد تعریف بیماری		
خیلی زیاد	۲۱	۳۱/۸
زیاد	۳۰	۴۵/۵
متوسط	۱۳	۱۹/۷
کم	۱	۱/۵
تغییری نکرد	–	–
نمی‌دانم	۱	۱/۵
افزایش آگاهی در مورد عوامل مؤثر در ابتلا		
خیلی زیاد	۲۱	۳۱/۸
زیاد	۲۷	۴۰/۹
متوسط	۱۶	۲۴/۳
کم	–	–
تغییری نکرد	۱	۱/۵
نمی‌دانم	۱	۱/۵
افزایش آگاهی در مورد علایم		
خیلی زیاد	۲۱	۳۱/۸
زیاد	۲۵	۳۷/۹
متوسط	۱۷	۲۵/۸
کم	۲	۳/۰
تغییری نکرد	–	–
نمی‌دانم	۱	۱/۵
افزایش آگاهی در مورد پیشگیری		
خیلی زیاد	۱۵	۲۲/۷
زیاد	۳۱	۴۷/۰
متوسط	۱۴	۲۱/۲
کم	۴	۶/۱
تغییری نکرد	۱	۱/۵
نمی‌دانم	۱	۱/۵

۶۹/۷ درصد از زنان تحت مطالعه اعلام کردند که جزوه آموزشی به میزان زیاد تا خیلی زیاد باعث افزایش آگاهی ایشان در مورد علایم سرطان گردن رحم شده است. ۶۹/۷ درصد از زنان تحت مطالعه نیز اعلام کردند که جزوه آموزشی به میزان زیاد تا خیلی زیاد باعث افزایش آگاهی ایشان در مورد راه‌های پیشگیری از سرطان گردن رحم شده است. ۳ درصد نیز جزوه را در مورد افزایش آگاهی ایشان در خصوص شیوه پیشگیری از بیماری، بدون تأثیر اعلام کرده یا نظر خاصی را ابراز نکردند. طبق جدول شماره ۷، به‌طور کلی ۸۶/۳ درصد از زنان تحت مطالعه، محتوای جزوه آموزشی را جهت افزایش آگاهی زنان در خصوص سرطان گردن رحم به میزان زیاد تا خیلی زیاد مناسب دانستند. ۶۰/۶ درصد نیز حجم جزوه آموزشی را به میزان خیلی زیاد و زیاد مناسب دانستند. ۴۳ نفر (۶۵ درصد) از زنان تحت بررسی، مطالعه این جزوه را در حد خیلی زیاد، ۲۱ نفر (۳۲ درصد) در حد زیاد و ۲ نفر (۳ درصد) در حد متوسط به دیگران توصیه می‌کردند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

جدول شماره ۷– میزان مناسب بودن جزوه آموزشی سرطان گردن رحم از نظر زنان تحت مطالعه ، تهران، ۱۳۸۲

	تعداد	درصد
مناسب بودن محتوای جزوه		
خیلی زیاد	۴۲	۶۳/۶
زیاد	۱۵	۲۲/۷
متوسط	۸	۱۲/۲
کم	–	–
تأثیری ندارد	–	–
نمی دانم	۱	۱/۵
مناسب بودن حجم جزوه		
خیلی زیاد	۱۸	۲۷/۳
زیاد	۲۲	۳۳/۳
متوسط	۲۵	۳۷/۹
کم	–	–
تأثیری ندارد	–	–
نمی‌دانم	۱	۱/۵

در این مطالعه همچنین نظرات گروه تحت مطالعه در خصوص نکات مورد نیاز جهت افزایش تأثیر جزوه آموزشی جمع‌آوری شد.

با توجه به نتایج ارزیابی جزوه آموزشی توسط گروه تحت مطالعه، در تدوین جزوات آموزشی باید در خصوص توضیح اصطلاحات پزشکی دقت نموده و توضیحات بیشتری نیز درباره ساختمان رحم و گردن رحم، عوامل ابتلا به بیماری، نشانه‌های بیماری، راه‌های پیشگیری از سرطان و آزمون پاپ‌اسمیر، اقدامات تشخیصی و درمانی سرطان ارایه نمود.

عوامل قابل توجه دیگر در نگارش اینگونه جزوات شامل تأکید بر مخاطب قرار دادن تمامی زنان حتی زنان مجرد جهت آموزش در خصوص سرطان گردن رحم، افزودن آدرس مراکز درمانی و بهداشتی- درمانی ارایه دهنده پاپ‌اسمیر به متن جزوه و نگارش محتوای جزوه آموزشی به شیوه‌ای است که ایجاد نگرانی نکند. در خصوص تصاویر جزوات آموزشی نیز تأکید داشتند که چهره افراد دارای لبخند باشد.

همچنین تأکید بر وجود تصاویر مربوط به ساختمان رحم همراه با توضیحات مورد نیاز، رنگی بودن تصاویر و متناسب بودن تصاویر با موضوعات علمی جزوه بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به شیوع سرطان گردن رحم در زنان و نقش آزمون پاپ اسمیر در شناسایی زودرس این بیماری، لزوم توجه به آموزش و طراحی ابزارهای آموزشی مناسب به منظور ارتقای سطح آگاهی زنان امری بسیار ضروی است. نتایج سایر مطالعات نیز نشان می‌دهد که انجام مداخلات به منظور آشنایی زنان با آزمون غربالگری سرطان گردن رحم دارای کارآیی مناسبی بوده و جهت ترغیب زنان برای انجام این آزمون مؤثر بوده است[۱۲-۱۱].

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که میزان آگاهی زنان در مورد سرطان گردن رحم اندک است. حدود ۴۳/۹ درصد زنان با تعریف این بیماری آشنایی نداشته و حدود ۵۶/۱ درصد نیز آگاهی کم تا متوسط داشتند. ۳۸ درصد افراد نیز ابراز کردند که با آزمون پاپ اسمیر آشنایی ندارند و حدود ۵۸/۵ درصد از افراد آگاه از آزمون پاپ اسمیر از زمان صحیح انجام این آزمون مطلع نبودند. پس از مداخله (مطالعه جزوه آموزشی)، آگاهی حدود ۶۹/۷ تا ۷۷/۳ درصد از زنان تحت مطالعه در خصوص تعریف بیماری، علایم، عوامل خطر و نحوه پیشگیری از بیماری در حد زیاد تا خیلی زیاد افزایش یافته

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

است. بنابراین نقش این جزوه به عنوان یک منبع اطلاعاتی در مورد این سرطان در جمعیت تحت مطالعه مشهود است. به‌طور کلی ۹۷ درصد از افراد به میزان زیاد تا خیلی زیاد، مطالعه این جزوه را به دیگران توصیه نمودند. مراعات تغییرات پیشنهادی گروه تحت مطالعه نیز می‌تواند تأثیر این جزوه آموزشی بر آگاهی زنان را افزایش دهد. نتایج سایر مطالعات نیز مؤید آن است که آموزش در زمینه اهمیت تشخیص زودرس سرطان گردن رحم و روش پیشگیری از آن (آزمون پاپ‌اسمیر) در افزایش میزان آگاهی زنان و بهبود نگرش و عملکرد به منظور انجام این آزمون از نقش ارزنده‌ای برخوردار بوده است[۱۹-۱۸].

توزیع جزوات آموزشی به‌طور گسترده و رایگان نیز از نیازهای جمعیت تحت مطالعه بود. استفاده از روش‌های مناسب آگاه سازی زنان همزمان با ارایه رایگان آزمون‌های غربالگری در مراکز و کلینیک‌های ارایه‌دهنده خدمات بهداشتی- درمانی می‌تواند باعث افزایش میزان دسترسی شده و گام مؤثری در راستای پیشگیری از این بیماری محسوب می‌گردد.

به‌طور کلی، طبق نتایج این مطالعه یک مداخله آسان و ارزان منجر به تغییر آگاهی قابل توجهی در خصوص سرطان گردن رحم شده است. این سرطان از شایع‌ترین سرطان‌های زنان بوده و در حال حاضر برنامه‌های غربالگری این بیماری نیز در دسترس است. بنابراین لزوم استفاده از روش‌های آموزشی مناسب و ارزان برای ارتقای آگاهی زنان جامعه در مورد سرطان گردن رحم و روش‌های پیشگیری از آن مورد تأکید است.

توصیه می‌شود که جزوات آموزشی کم حجم، با واژگان امید بخش و تصاویر رنگی در درمانگاه‌های خصوصی و دولتی، مطب متخصصین زنان و کلینیک‌های مشاوره ازدواج در اختیار مراجعین قرار بگیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود که مسئولین دفاتر ثبت ازدواج یک جزوه آموزشی در خصوص بیماری‌های خاص زنان (و همچنین رفتارهای بهداشتی مناسب زندگی مشترک) در اختیار مراجعین قرار دهند. بدیهی است که طراحی و تدوین اینگونه جزوات به عهده مراکز علمی می‌باشد.

منابع

1- Global action against cancer. Available (2005) at URL: http://who.int/cancer/cancer/media/en/788.pdf

2- O¸ Meara AT. Present standards for cervical cancer screening. Current Opinion in Oncology 2002; 14:505-11

3- Damasus G, Freeman T. Human papilloma virus and cervical screening. Current Opinion in Obstetrics and Gynecology 2003; 15:473-7

4- Rohan TE, Burk RD, Franco EL. Toward a reduction of the global burden of cervical cancer. American Journal of Obstetrics and Gynecology 2003; 189: 37-39

5- Ryan KJ, Berkowitz RS, Barbieri RL. Kistner's Gynecology & Women's Health. 7th Edition, St Louis: C.V. Mosby, 1999

۶- قطبی نادر، نیک روش افشین، سلیمانی محمدرضا، کارنت زنان: بیماری‌های زنان، چاپ اول، تیمورزاده، تهران، ۱۳۷۷

7- Waller J, McCaffery KJ, Forrest S, Wardle J. Human papilloma-virus and cervical cancer: issues for bio-behavioural and psychosocial research. Annals of Behavioural Medicine 2004; 27: 68-79

8- Holroyd E, Twinn S, Adab P. Socio-cultural influences on Chinese woman's attendance for cervical screening. Journal of Advanced Nursing 2004; 46: 42-52

9- Soler ME, Gaffikin L, Blumenthal PD. Cervical cancer screening in developing countries. Care Update of Obstetrics and Gynaecology 2004; 1: 118- 23

10- Arillo-Santillan E, Nigenda G, Sanchez - Prado VM, Nagera-Aguillar P, Lazcano - ponce EC. Mexico city physician's awareness about cervical cancer prevention: implications for cancer screening. Journal of Cancer Education 2001; 16: 75-9

11- Forbes C, Jepson R, Martin - Hirsch P. Interventions targeted at women to encourage the uptake of cervical screening. Cochrane Database Systematic Review 2002; 3: CD002834

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]
www.SID.ir

Archive of SID

۱۶- هاشمی ملایری بیژن، قرائتی حسین، رجبی حسین، دوز انتگرال نسبی در روش‌های مختلف پرتو درمانی سرطان سرویکس، دانشور، ۱۳۸۰، ۳۴، ۸۶-۷۱

۱۷- قائم مقامی فاطمه، تست پاپ اسمیر، درد، ۱۳۸۱، ۱۹، ۳۷- ۳۶

۱۸- اسکندری‌فر مینا، بررسی تأثیر برنامه آموزش بهداشت در انجام تست پاپ اسمیر برای پیشگیری از بیماری سرطان سرویکس در معلمین زن متأهل مدارس ابتدایی شهرستان ارومیه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۷

۱۹- مهدی‌زاده نادری خدیجه، بررسی تأثیر آموزش در زمینه اهمیت تست پاپ اسمیر بر میزان دانش و عملکرد معلمین مدارس ابتدایی دخترانه شهرستان رفسنجان در سال ۱۳۷۲، پایان‌نامه کارشناسی ارشد پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ۱۳۷۲

12- Lozano R. Successfully integrating human papilloma virus testing into your practice. Archive of Pathology Laboratory Medicine 2003; 127: 991-94

۱۳- نیاکان محمد، گرشاسبی احیا، جلالی محمدرضا، تشخیص ویروس پاپیلومای انسانی در ضایعات سرطان سرویکس با روش هیبریدیزاسیون مولکولی، باروری و ناباروی، ۱۳۷۹، ۳، ۲۲- ۱۸

۱۴- شانه ساز زاده مهرناز، مطالعه واریاسیون‌های ژن P53 در نمونه‌های بیوپسی سرطان سرویکس HPV مثبت با استفاده از روش‌های PCR و SSCP در بیماران مراجعه کننده به مراکز درمانی اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۰

۱۵- پورجواد منیره، منصوری عطیه، دقت کلپوسکوپی و پاپ اسمیر در غربالگری سرطان سرویکس، پژوهش در پزشکی، ۱۳۸۱، ۳، ۲۳۵

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-23]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1383.4.1.4.3]

www.SID.ir